

Lietuvos Respublikos Valstybės Kontrolė
IŠVADA
dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės ataskaitos apie valstybės
skolą 1999 metais

1	VALSTYBĖS SKOLOS ATASKAITOS BENDRA CHARAKTERISTIKA	2
2	VALSTYBĖS KONTROLĖS PASTABOS DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS PATEIKTOS VALSTYBĖS SKOLOS 1999 M. ATASKAITOS PAGAL PRIEMONĖS TIPĄ.....	5
2.1	Valstybės vidaus skola.....	5
2.1.1	Tiesioginė vidaus skola.....	5
2.1.2	Netiesioginė vidaus skola	5
2.2	Valstybės užsienio skola	5
2.2.1	Tiesioginė užsienio skola.....	5
2.2.2	Netiesioginė užsienio skola.....	5
3	VALSTYBĖS GRYNŲJO SKOLINIMOSI LIMITO BEI KITŲ SKOLOS RODIKLIŲ LAIKYMO SI VERTINIMAS.....	7
4	IŠLAIDŲ, SUSIJUSIŲ SU VALSTYBĖS SKOLOS APTARNAVIMU, VYKDYMO VERTINIMAS	7
5	PASTABOS DĖL VALSTYBĖS SKOLOS VALDYMO	8
6	VALSTYBĖS KONTROLĖS SIŪLYMAI.....	9
7	BENDROJI NUOMONĖ.....	9

PRATARMĖ

Valstybės kontrolė, vykdydama Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymo 11 straipsnio 2 dalies reikalavimą ir Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymo 10 straipsnyje apibrėžtas Valstybės kontrolės funkcijas, įvertino Lietuvos Respublikos Vyriausybės parengtą Valstybės skolos 1999 m. ataskaitą pagal priemonės tipą ir kartu su išvada dėl metinės biudžeto įvykdymo apyskaitos (toliau tekste - Apyskaita) teikia Lietuvos Respublikos Seimui išvadą dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės ataskaitos apie valstybės skolą 1999 metais (toliau tekste - Išvada).

1999 metais Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė nemažai įstatymus papildančių aktų dėl valstybės skolos valdymo bei apskaitos gerinimo, o Finansų ministerija, vykdydama Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimus dėl valstybės skolinių įsipareigojimų bei skolinimosi politikos ir atsižvelgdama į Valstybės kontrolės siūlymus, pašalino daugelį trūkumų, nurodytų išvadose dėl 1997 metų ir 1998 metų valstybės skolos.

Valstybės kontrolė, analizuodama 1999 metų valstybės skolos duomenis, naudojosi ne tik Apyskaitos, bet ir Finansų ministerijos, Statistikos departamento informacine ir analitine medžiaga, taip pat savo atliktų tikrinimų metu surinktais duomenimis, kaip valdoma valstybės skola Finansų ministerijoje, kitose ministerijose ir valdymo įstaigose. Valstybės kontrolė Finansų ministerijoje taip pat patikrino valstybės skolos aptarnavimo išlaidoms 1999 metų valstybės biudžete numatytų ir skirtų lėšų apskaitos dokumentaciją (atskaitomybę), grynojo skolinimosi limito laikymąsi, Vyriausybės vertybinių popierių leidimą pagal Valstybės skolos įstatymu nustatytą tikslinę paskirtį ir valstybės skolos registrų tvarkymą.

Tikrinimai buvo vykdomi remiantis pagrindiniais Tarptautinės aukščiausiųjų kontrolės institucijų organizacijos audito standartais, pagal Valstybės kontrolės 2000 metų tikrinimų vykdymo programą ir atskirų tikrinimų programas.

Išvadą sudaro:

- Valstybės skolos ataskaitos bendra charakteristika
- Valstybės kontrolės pastabos dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateiktos Valstybės skolos 1999 m. ataskaitos pagal priemonės tipą
- Valstybės grynojo skolinimosi limito bei kitų skolos rodiklių laikymosi vertinimas
- Išlaidų, susijusių su valstybės skolos aptarnavimu, vertinimas
- Pastabos dėl valstybės skolos valdymo
- Valstybės kontrolės siūlymai
- Bendroji nuomonė

1 VALSTYBĖS SKOLOS ATASKAITOS BENDRA CHARAKTERISTIKA

Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad valdant valstybės skolą, Lietuvos Respublikos Vyriausybei atstovauja Finansų ministerija, o šio straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad Finansų ministerija privalo tvarkyti valstybės skolos apskaitą ir atskaitomybę, registruoti visas vidaus ir užsienio paskolas, paskolas su valstybės garantija ir kitus skolinius įsipareigojimus. Valstybės skolos įstatymo 3 straipsnio 7 dalyje numatyta, kad valstybės skola gali būti išreikšta paskolų sutartimis, valstybės garantijomis, vertybiniais popieriais bei kitais įsipareigojamaisiais skolos dokumentais. Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė, pasibaigus biudžetiniams metams, kartu su Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto įvykdymo apyskaita privalo pateikti Seimui ataskaitą apie valstybės skolą.

Valstybės skolos ataskaitos forma ir turinys įstatymais ir įstatymus lydinciais aktais iki šiol nenustatytas. Šią problemą Valstybės kontrolė nurodė ir savo išvadose dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės ataskaitos apie valstybės skolą 1997 metais ir 1998 metais. Taip pat nenustatyti ir valstybės skolos vertinimo kriterijai (valstybės skolos sudedamosios dalys). Lietuvos Respublikos valstybės skolos 1999 m. ataskaita pagal priemonės tipą parengta vadovaujantis Lietuvos Respublikos finansų ministro 2000 03 13 įsakymu Nr.56 "Dėl valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų įvykdymo suvestinės atskaitomybės sudėties" patvirtinta forma, kurios pavadinimas - "Valstybės skolos ataskaita pagal priemonių tipą" neatitinka Valstybės skolos įstatyme nurodyto - "Ataskaita apie valstybės skolą".

Valstybės kontrolė vertina šią Vyriausybės pateiktą Ataskaitą:

Lietuvos Respublikos Valstybės skolos 1999 m. ataskaita pagal priemonės tipą

tūkst. Lt

	1998 12 31	Skolos pokytis per 1999 metus	1999 12 31
1	2	3	4
I. Visa valstybės skola (II+III)	9.613.596	2.455.852	12.069.448
II. Tiesioginė skola (1+2)	7.219.030	2.275.508	9.566.538
1. Vidaus skola	2.535.190	-384.029	2.151.162
Ilgalaikiai įsipareigojimai	950.316	88.817	1.039.134
1.1. obligacijos	888.806	78.032	966.838
1.2. paskolos	61.510	10.786	72.296
1.3. kiti įsipareigojimai	-	-	-
Trumpalaikiai įsipareigojimai	1.584.874	-472.846	1.112.028
1.4. išdo vekseliai	1.584.874	-472.846	1.112.028
1.5. paskolos	-	-	-
1.6. kiti įsipareigojimai	-	-	-
2. Užsienio skola	4.755.839	2.659.537	7.415.376
Ilgalaikiai įsipareigojimai	4.588.605	2.681.567	7.270.172
2.1. obligacijos	800.000	2.093.520	2.893.520
2.2. paskolos	3.788.605	588.047	4.376.652
2.3. kiti įsipareigojimai	-	-	-
Trumpalaikiai įsipareigojimai	167.234	-22.030	145.204
2.4. išdo vekseliai	167.234	-122.030	45.204
2.5. paskolos	-	100.000	100.000
2.6. kiti įsipareigojimai	-	-	-
III. Netiesioginė skola (3+4)	2.322.566	180.344	2.502.910
3. Vidaus skola	340.947	-137.921	203.026
3.1. ilgalaikės paskolos	119.447	-20.313	99.134
3.2. trumpalaikės paskolos	221.500	-117.608	103.892
4. Užsienio skola	1.981.619	318.265	2.299.884
4.1. ilgalaikės paskolos	1.602.819	450.025	2.052.844
4.2. trumpalaikės paskolos	378.800	-131.760	247.040
IV. Kiti galimi įsipareigojimai	-	-	-

Pastaba: Ataskaita patvirtinta Lietuvos Respublikos finansų ministro V.Dudėno ir Valstybės skolos valdymo departamento direktoriaus pavaduotojos D.Kamarauskienės.

Atskiro aiškinamojo rašto dėl Valstybės skolos ataskaitos Lietuvos Respublikos Vyriausybė nepateikė (prie 1999 metų Apyskaitos pridėtame Aiškinamajame rašte dėl Lietuvos valstybės ir savivaldybių biudžetų vykdymo 1999 metais yra skyrius "Valstybės skola").

Lietuvos Respublikos Valstybės skolos 1999 m. ataskaitoje pagal priemonės tipą nurodyta, kad visa valstybės skola 1999 12 31 sudaro 12 069 448 tūkst. Lt, jos pokytis per 1999 metus - 2 455 852 tūkst. Lt, tai yra visa valstybės skola per 1999 metus padidėjo 20,35 procento. Pagrindiniu valstybės skolos padidėjimo veiksniu tapo padidėjusi valstybės užsienio skola.

Valstybės užsienio skola (paskolos užsienio valiuta valstybės vardu, Vyriausybės vertybiniai popieriai, išleisti užsienio rinkoje, užsienio paskolos, dėl kurių suteiktos valstybės garantijos) 1999 metais padidėjo nuo 6 737 458 tūkst. litų iki 9 715 260 tūkst. litų, arba 44,2 procento. 1999 metais padidėjo tiek tiesioginė (2 637 507 tūkst. Lt), tiek ir netiesioginė (3 18 265 tūkst. Lt) valstybės užsienio skola.

Valstybės vidaus skola (paskolos litais, dėl kurių suteiktos valstybės garantijos, bei Vyriausybės vertybiniai popieriai, išleisti vidaus rinkoje) 1999 metais sumažėjo nuo 2 876 137 tūkst. litų iki 2 354 188 tūkst. litų, arba 18,15 procento (1 lentelė):

1 lentelė (tūkst. Lt)

	1998 12 31	1999 12 31	Pokytis litais ir procentais
Užsienio skola	6 737 458	9 715 260	2 977 802 (44,2%)
Vidaus skola	2 876 137	2 354 188	-521 949 (18,15%)
Visa valstybės skola	9 613 596	12 069 448	2 455 852 (20,35%)

Analizuojant valstybės užsienio skolą nustatyta, kad didesnė pasiskolintų užsienyje lėšų dalis buvo gauta eurais (2 498,4 mln. litų, arba 44,2 procento visos tiesioginės užsienio skolos) ir JAV doleriais (39,4 procento visos užsienio tiesioginės skolos). Euro ir kitų valiutų (išskyrus Japonijos jenų ir Kanados dolerių) kursas lito atžvilgiu per 1999 metus sumažėjo (pavyzdžiui, eurų -13,84 procento, arba nuo 4,6726 lito už vieną eurą 1999 01 01 iki 4,0260 lito už vieną eurą 1999 12 31). Jeigu lito kursas užsienio valiutų atžvilgiu 1999 metais nebūtų kitęs, tai valstybės užsienio skola būtų 497 266,24 tūkst. litų didesnė (2 lentelė) ir sudarytų 10 212 526 tūkst. Lt, o visa valstybės skola būtų 12 566 714 tūkst. Lt:

2 lentelė

Eil.Nr.	Valiuta	1999 12 31 skola			Skirtumas litais (6 sk.- 5 sk.)	
			skolos valiuta	perskaičiuota litais 1998 12 31 kursu		perskaičiuota litais 1999 12 31 kursu
1.	eurai	tiesioginė netiesioginė	663615619.90 13562961.96	3100810345.54 63374296.05	2671716485.72 54604484.85	-429093859.83 - 8769811.20
2.	Suomijos markės	tiesioginė netiesioginė	47127238.30 9266822.00	37036113.93 7282795.41	31911012.00 6274565.18	-5125101.93 -1008230.23
3.	Japonijos jenos	tiesioginė netiesioginė	6986715241.0 881164756.0	245687841.45 30986158.64	273816357.01 34533727.95	28128515.56 3547569.31
4.	SDR	tiesioginė	131100000.0	736677120.00	720197850.0	-16479270.00
5.	Danijos kronos	tiesioginė netiesioginė	27349139.32 272071460.59	17128765.96 170398355.57	14801354.20 147245074.4	-2327411.76 - 23153281.17
6.	Vokietijos markės	tiesioginė netiesioginė	72695225.93 37449858.11	173673434.13 89471456.01	149640295.73 77090532.91	-24033138.40 - 12380923.10
7.	Kanados doleriai	tiesioginė	1411124.24	3639007.19	3887082.83	248075.64
8.	Austrijos šilingai	tiesioginė	43000000.00	14601556.65	12630818.62	-1970738.03
9.	Šveicarijos frankai	netiesioginė	2378425.13	6909562.85	5963901.01	-945661.84
10.	Prancūzijos frankai	netiesioginė	23899399.98	17024259.58	14669451.70	-2354807.88
11.	Švedijos kronos	netiesioginė	24418743.00	12018905.30	11484134.83	-534770.47
12.	Anglijos svarai	netiesioginė	1837864.80	12204157.41	11900542.15	-303615.26
13.	Olandijos guldenai	netiesioginė	994618.20	2108888.97	1817067.99	-291820.98
14.	Kuveito dinarai	netiesioginė	3685753.66	48898893.80	48480929.30	-417964.5
	Iš viso:			4789931919.44	4292665674.38	-497266239

2 VALSTYBĖS KONTROLĖS PASTABOS DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS PATEIKTOS VALSTYBĖS SKOLOS 1999 m. ATASKAITOS PAGAL PRIEMONĖS TIPĄ

Valstybės kontrolės atlikta Valstybės skolos ataskaitos analizė ir pastabos išdėstytos pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateiktos Valstybės skolos 1999 m. ataskaitos pagal priemonės tipą ([forma Nr.4](#)) klasifikavimą:

2.1 Valstybės vidaus skola

2.1.1 Tiesioginė vidaus skola

Valstybės kontrolė pastabų dėl Valstybės skolos 1999 m. ataskaitoje pagal priemonės tipą pateiktų valstybės skolos rodiklių neturi, tačiau mano, kad Ataskaitoje į tiesioginę vidaus skolą turėjo būti įtraukta 104 mln. Lt, kuriuos Finansų ministerija 1999 metais pasiskolino iš valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimo ir Bendrojo paramos gyvenamiesiems namams, butams statyti arba pirkti fondų pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 07 07 nutarimą Nr.834 "Dėl valstybės pinigų fondų ir kitų piniginių išteklių, kurių sąskaitos atidarytos Finansų ministerijoje, panaudojimo" (žr. [3 lentelę](#)).

2.1.2 Netiesioginė vidaus skola

Ataskaitoje pateikta 1999 12 31 netiesioginė vidaus 203 026 tūkst. Lt skola, Valstybės kontrolės nuomone, turi būti sumažinta 66 689 tūkst. Lt (žr. 3 lentelę). Ši suma susidarė Finansų ministerijai klaidingai apskaitant paskolas su valstybės garantija registruose:

- Vidaus paskolų su valstybės garantija registre nepagrįstai apskaityta 63 997 tūkst. Lt paskolų suma už akcinei bendrovei "Lietuvos dujos" suteiktas valstybės garantijas užsienio valiuta (JAV doleriais) atsiskaityti su Rusijos AB "Gazprom". Minėta suma turi būti apskaityta Užsienio paskolų su valstybės garantija registre, nes Valstybės skolos įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad vidaus skola – tai Lietuvos Respublikos turiniai įsipareigojimai vidaus valiuta pagal paskolos sutartis, taip pat pagal sutartis su valstybės garantija arba kitus įsipareigojimusios skolos dokumentus;
- Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1999 02 23 nutarimo Nr.188 "Dėl valstybės garantijų, teikiamų už garantijų institucijų ir draudimo įmonių įsipareigojimus, limitų" 1 punktu suteikė valstybės garantijas bankams už garantijų institucijų ir draudimo įmonių, kurių įsipareigojimų pagal garantijos ar draudimo sutartis įvykdymą garantuoja valstybė, prisiimamus 1999 metais įsipareigojimus. Į 2000 01 01 Vidaus paskolų su valstybės garantija registrą buvo įtraukta prekinio kredito draudimo LEID dalis, sudaranti 8 974 tūkst. Lt ir kuriai valstybės garantija nebuvo suteikta, tačiau Finansų ministerija, apskaitydama vidaus skolą, į ją įtraukė ir 2 692 tūkst. Lt (8 974 000 Lt x 30 % = 2 692 200 Lt).

2.2 Valstybės užsienio skola

2.2.1 Tiesioginė užsienio skola

Valstybės kontrolė neturi pastabų dėl Ataskaitoje pateiktų valstybės užsienio skolos rodiklių ir konstatuoja, kad tiesioginė užsienio skola Ataskaitoje yra nurodyta teisingai.

2.2.2 Netiesioginė užsienio skola

Ataskaitoje pateikta 1999 12 31 netiesioginė užsienio 2 299 884 tūkst. Lt skola, Valstybės kontrolės nuomone, turėtų būti padidinta 63 997 tūkst. Lt (žr. [3 lentelę](#)). Šis neatitikimas susidarė dėl to, kad Finansų ministerija akcinei bendrovei "Lietuvos dujos" suteiktas paskolas su valstybės garantija apskaitė ne Užsienio paskolų, o Vidaus paskolų su valstybės garantija registre.

Valstybės kontrolė, atlikusi Valstybės skolos ataskaitos analizę, įvertinusi surinktus duomenis, teikia pakoreguotą 1999 12 31 valstybės skolą ([forma Nr.4](#)):

1999 12 31 valstybės skola (Valstybės kontrolės duomenimis)

tūkst. Lt

	Lietuvos Respublikos Vyriausybės ataskaitoje nurodyta	Suma, kuria koreguotina skola (+padidėjimas, - sumažėjimas)	Pakoreguota
1	2	3	4
I. Visa valstybės skola (II+III)	12.069.448	+101.308	12.170.756
II. Tiesioginė skola (1+2)	9.566.538	+104.000	9.670.538
1. Vidaus skola	2.151.162	+104.000	2.255.162
Ilgalaikiai įsipareigojimai	1.039.134	+104.000	1.143.134
1.1. obligacijos	966.838	-	966.838
1.2. paskolos	72.296	-	72.296
1.3. kiti įsipareigojimai	-	+104.000	104.000
Trumpalaikiai įsipareigojimai	1.112.028	-	1.112.028
1.4. išdo vekseliai	1.112.028	-	1.112.028
1.5. paskolos	-	-	-
1.6. kiti įsipareigojimai	-	-	-
2. Užsienio skola	7.415.376	-	7.415.376
Ilgalaikiai įsipareigojimai	7.270.172	-	7.270.172
2.1. obligacijos	2.893.520	-	2.893.520
2.2. paskolos	4.376.652	-	4.376.652
2.3. kiti įsipareigojimai	-	-	-
Trumpalaikiai įsipareigojimai	145.204	-	145.204
2.4. išdo vekseliai	45.204	-	45.204
2.5. paskolos	100.000	-	100.000
2.6. kiti įsipareigojimai	-	-	-
III. Netiesioginė skola (3+4)	2.502.910	-2.692	2.500.218
3. Vidaus skola	203.026	-66.689	136.337
3.1. ilgalaikės paskolos	99.134	-66.689	32.445
3.2. trumpalaikės paskolos	103.892	-	103.892
4. Užsienio skola	2.299.884	+63.997	2.363.881
4.1. ilgalaikės paskolos	2.052.844	+63.997	2.116.841
4.2. trumpalaikės paskolos	247.040	-	247.040
IV. Kiti galimi įsipareigojimai	-	-	-

3 VALSTYBĖS GRYNJOJO SKOLINIMOSI LIMITO BEI KITŲ SKOLOS RODIKLIŲ LAIKYMOSI VERTINIMAS

Lietuvos Respublikos 1999 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo (1998 12 03 Nr.VIII-949) 10 straipsniu buvo nustatytas 2 400 000 tūkst. litų 1999 metų valstybės grynojo skolinimosi limitas, o 1999 10 14 Lietuvos Respublikos 1999 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo įstatymu Nr.VIII-1354 (įsigaliojo nuo 1999 11 04) - 2 900 000 tūkst. litų limitas.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 09 22 nutarime Nr.1034 "Dėl valstybės grynojo skolinimosi limito" numatyta, kad valstybės grynojo skolinimosi dydis fiksuojamas biudžetinių metų paskutinę kalendorinę dieną ir skaičiuojamas pagal Finansų ministerijos patvirtintas taisykles. Finansų ministerija grynojo skolinimosi dydžio skaičiavimo taisykles nustatė ir patvirtino tik 2000 01 13 finansų ministro V.Dudėno įsakymu Nr.3a.

Aiškinamajame rašte nurodyta, kad valstybės grynasis 1999 metų skolinimasis sudarė 2 826 mln. Lt, tačiau Valstybės kontrolės skaičiavimais, šis skolinimasis sudarė 2 845 689 tūkst. Lt (19 689 tūkst. Lt daugiau). Grynojo skolinimosi limitas viršytas nebuvo.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1998 12 24 nutarimu Nr.1504 patvirtino Valstybės vidutinės trukmės skolinimosi politikos tikslus bei skolą ribojančius rodiklius, kurie 1999 metais buvo ne kartą keisti. 1999 12 31 galiojo tokie valstybės skolą ribojantys rodikliai:

- Valstybės užsienio skolos dalis nuo visos skolos

Ataskaitoje nurodyta, kad 1999 12 31 užsienio skola sudarė 80,49 procento visos valstybės skolos, nustatytas rodiklis – 75 procentai, o Aiškinamajame rašte nurodytas 85 procentų rodiklio dydis įsigaliojo tik nuo 2000 01 06. Rodiklis viršytas.

- Valstybės išlaidų palūkanoms už paskolas dalis nuo metinių valstybės biudžeto pajamų

Išlaidos palūkanoms už paskolas 1999 12 31 sudarė 7,52 procento metinių biudžeto pajamų, nustatytas rodiklis - 13 procentų. Rodiklis neviršytas.

- Trumpalaikės skolos dalis nuo visos skolos

1999 12 31 trumpalaikė skola sudarė 13,32 procento visos skolos, nustatytas rodiklis – 20 procentų. Rodiklis neviršytas.

Viena iš pagrindinių valstybės vidutinės trukmės skolinimosi politikos nuostatų, išdėstytų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 12 24 nutarime Nr.1504, yra mažinti valstybės skolinimąsi iš užsienio. Valstybės kontrolei atlikus valstybės skolos nuo 1997 metų analizę, nustatyta, kad valstybės užsienio skola nuolat augo: 1997 12 31 užsienio skola sudarė 69,42 procento visos valstybės skolos, 1998 12 31 - 70,08 procento, o 1999 12 31 - 80,49 procento.

Valstybės kontrolė atkreipia dėmesį į tai, kad 1999 metais skolą ribojantys rodikliai Vyriausybės nutarimais buvo keičiami jau viršijus prieš tai Vyriausybės nutarimais nustatytuosius.

4 IŠLAIDŲ, SUSIJUSIŲ SU VALSTYBĖS SKOLOS APTARNAVIMU, VYKDYMO VERTINIMAS

Lietuvos Respublikos 1999 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo įstatymu valstybės skolos aptarnavimo išlaidoms skirta 722 473 tūkst. Lt asignavimų, iš jų nepaprastosioms išlaidoms – 50 159 tūkst. Lt. Apyskaitos ir Valstybės kontrolės atlikto tikrinimo duomenimis, valstybės skolos aptarnavimo išlaidos 1999 metais sudarė 684 419 tūkst. Lt, iš jų 40 727,2 tūkst. Lt buvo nepaprastosios išlaidos. Valstybės skolos aptarnavimo išlaidos 1999 metais, palyginti su 1998 metais, padidėjo 40,76 proc., arba 198 199,2 tūkst. Lt. Daugiausia, net 2,4 karto, arba 55 698,9 tūkst. Lt, 1999 metais padidėjo išlaidos, skirtos atsiskaitymams su užsienio kreditoriais už bankrutuojančius ir finansinių sunkumų turinčius ūkio subjektus. Šiuo tikslu 1999 metais iš valstybės skolos aptarnavimui skirtų asignavimų pervesta 96 187,6 tūkst. Lt, iš kurių 93 583,7 tūkst. Lt - į paskolų rizikos sąskaitą ir 2 603,8 tūkst. Lt - į Pasaulio banko paskolinę sąskaitą. 1999 metais atsiskaitymams su užsienio kreditoriais už bankrutuojančius ir finansinių sunkumų turinčius ūkio subjektus panaudota 106 374,6 tūkst. Lt iš paskolų rizikos sąskaitos, t.y. buvo gražintos paskolų dalys ir sumokėtos palūkanos už ūkio subjektus. Kadangi paskolų rizikos sąskaitos lėšas sudaro ne tik valstybės biudžeto lėšos, skirtos probleminėms paskoloms aptarnauti, bet ir lėšos,

nurodytos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 01 12 nutarime Nr.29 “Dėl paskolų rizikos sąskaitos sudarymo ir lėšų, esančių šioje sąskaitoje, naudojimo tvarkos patvirtinimo”, nėra galimybės nustatyti, kiek Finansų ministerija 1999 metais atsiskaitymams su užsienio kreditoriais panaudojo valstybės biudžeto lėšų.

Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymo 10 straipsniu “Sankcijos” Finansų ministerijai yra suteikta teisė iš skolininko arba skolininko, už kurio įsipareigojimų įvykdymą garantuoja valstybė, kai nevykdomi skoliniai įsipareigojimai, išieškoti ne ginčo tvarka iš skolininko sąskaitų bankų įstaigose laiku negražintą paskolą ar jos dalį, nesumokėtas palūkanas, delspinigius ar kitas paskolos ar skolos gražinimo sutartyse numatytas įmokas, o taip pat visas tiesiogines ir netiesiogines išlaidas, susijusias su minėtų įsipareigojimų vykdymu. Kai skolininko lėšų nepakanka išieškomoms sumoms padengti, gali būti areštuojamos skolininko sąskaitos ar kitas jų turtas ir realizuojamas įstatymų nustatyta tvarka, kad būtų įvykdyti turtiniai įsipareigojimai ir valstybei atlygintos visos išlaidos, patirtos dėl skolininko įsipareigojimų nevykdymo. Jeigu nurodytų veiksmų nepakanka, įsipareigojimai ir toliau nevykdomi, Finansų ministerija turi teisę kreiptis į teismą su pareiškimu dėl bankroto bylos iškelimo skolininkui arba skolininkui, už kurio įsipareigojimų įvykdymą garantuoja valstybė. Valstybės kontrolės nuomone, Finansų ministerija nepakankamai naudojasi šiuo įstatymu suteikta teise - per 1999 metus nė karto nebuvo kreiptasi į teismą su pareiškimu dėl bankroto bylos iškelimo skolininkui, sprendimai dėl skolų išieškojimo iš skolininkų turto priimami retai, dažniausiai apsiribojama tik sprendimo priėmimu dėl skolų išieškojimo ne ginčo tvarka iš skolininkų sąskaitų bankų įstaigose.

Finansų ministerijos taikomos sankcijos skoloms išieškoti yra neefektyvios - 1999 metais pagal Finansų ministerijos nukreiptus išieškojimus į skolininkų sąskaitas buvo išieškota tik 29,1 procento, o pagal nukreiptus išieškojimus į skolininkų turtą - 0,006 procento lėšų.

5 PASTABOS DĖL VALSTYBĖS SKOLOS VALDYMO

- Lietuvos Respublikos ūkio subjektų gautų valstybės vardu ar su valstybės garantija paskolų gražinimas daugeliu atvejų nėra užtikrintas turto įkeitimu (Vyriausybės ir Lietuvos banko valdybos 1997 10 30 nutarime Nr.1200/8 “Dėl valstybės vardu ir su valstybės garantija gaunamų užsienio paskolų” ši procedūra išsamiai nėra reglamentuota).
- Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 13 straipsnio 5 punktą numato, kad valstybės biudžeto pajams sudaro ir pajamos, gautos iš skolininkų, kuriems suteikta paskola su valstybės garantija arba kurie paskolas yra gavę valstybės vardu pagal sutartinius įsipareigojimus, tačiau Finansų ministerija perskolintų valstybės vardu gautų užsienio paskolų ir skolos gražinimo sutarčių registrus bei apskaitos tvarką nustatė ir patvirtino tik 2000 03 24 finansų ministro V.Dudėno įsakymu Nr.64.
- Užsienio paskolų registruose (tiek gautų valstybės vardu, tiek ir su valstybės garantija) ne visos paskolos apskaitomos faktine paskolos valiuta, kaip tai yra nustatyta Valstybės skolos įstatymu. Valstybės vardu gaunamų užsienio paskolų registre paskolos, gautos iš Europos investicijų banko registracijos Nr.0016, Nr.0024, Nr.0030, Nr.0046 ir Nr.0053, nurodomos tik eurai, nors faktiškai jos gautos ir numatomos gražinti kitomis valiutomis.
- Iki šiol nėra parengtos valstybės biudžeto lėšų panaudojimo atsiskaitymams už bankrutuojančius ir finansinių problemų turinčius ūkio subjektus bei šių lėšų nurašymo į valstybės biudžeto išlaidas tvarkos, nors Valstybės kontrolė 1998 11 18 sprendimu Nr.166 “Dėl Lietuvos Respublikos 1997 m. valstybės biudžeto išlaidų, susijusių su valstybės skola, vykdymo teisėtumo tikrinimo rezultatu” nusprendė atkreipti finansų ministro dėmesį į tai, kad tokią tvarką nustatyti būtina.
- Atsižvelgdama į tikrinimų metu susidariusią ir kartu su Finansų ministerijos valstybės tarnautojais aptartą nuomonę dėl biudžetinių organizacijų ir įstaigų investicinių projektų finansavimo paskolomis (tiek gautų valstybės vardu, tiek suteiktų su valstybės garantija), Valstybės kontrolė mano, kad ateityje tikslinga visus biudžetinių įstaigų ir organizacijų investicinius projektus finansuoti iš valstybės biudžeto lėšų. Paprastai biudžetinių įstaigų skolinimosi kaštai gerokai viršija valstybės skolinimosi kaštus, kaupiasi kitų metų biudžeto išlaidos, kurios ilgainiui gali viršyti valstybės finansines galimybes.
- Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymas, minėtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Lietuvos banko valdybos 1997 10 30 nutarimas Nr.1200/8, taip pat kiti teisės aktai, reglamentuojantys paskolų valstybės vardu ėmimą, jų perskolinimą ir valstybės garantijų suteikimą ūkio subjektų imamoms paskoloms, numato tik kolektyvinę atsakomybę už įvairių institucijų priimamus sprendimus. 1999 metais atsiskaitymams su užsienio kreditoriais už bankrutuojančius ir finansinių problemų turinčius ūkio subjektus panaudota 106 374,6 tūkst. Lt valstybės skolos aptarnavimui skirtų asignavimų. Atsižvelgdama į tai, Valstybės kontrolė mano, kad padėtis pagerėtų, jei būtų nustatyta asmeninė pareigūnų, valstybės tarnautojų atsakomybė už Lietuvos Respublikos Vyriausybei teikiamus pasiūlymus suteikti paskolas ir valstybės garantijas Lietuvos ūkio subjektams.

6 VALSTYBĖS KONTROLĖS SIŪLYMAI

Valstybės kontrolė tiek savo išvadose dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės ataskaitų apie valstybės skolą 1997 ir 1998 metais, tiek ir kituose valstybės skolos klausimus apibendrinančiuose dokumentuose yra pabrėžusi valstybės skolinių įsipareigojimų valdymo problemas.

Šioms problemoms spręsti Valstybės kontrolė siūlo:

Lietuvos Respublikos Seimui

- Atsižvelgiant į tai, kad naujojo Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso įsigaliojimas atidėtas 2 metams, skubos tvarka papildyti dabar galiojantį Baudžiamąjį kodeksą nauju 3141 straipsniu, kuris nustatytų personalinę ir kolektyvinę (grupinę) valstybės tarnautojų, pareigūnų atsakomybę už valstybės skolinimosi, valstybės garantijų suteikimo tvarkos pažeidimus ir paskolų lėšų naudojimą ne pagal tikslinę paskirtį, kai padaryta stambi žala valstybei;
- Papildyti Valstybės skolos įstatymą nuostata, kad nepriklausomi ekspertai kasmet atliktų investicinių projektų ar verslo planų priežiūrą/monitoringą. Tai sudarytų galimybę sekti ekonominį finansinį projektų gyvybingumą ir leistų stabdyti papildomas investicijas, kurios iš esmės didina valstybės nuostolius;
- Skubos tvarka pakeisti Valstybės skolos įstatymą, kuriame būtų numatyta Vyriausybės ataskaitos apie valstybės skolą forma ir skolos rodiklių nustatymo tvarka, taip pat beviltiškų paskolų nurašymo tvarka bei kiti su valstybės skolos valdymu susiję svarbūs klausimai.

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

- Nustatyti paskolų, suteikiamų valstybės vardu, ir paskolų, už kurias garantavo valstybė, grąžinimo mechanizmą maksimaliai panaudojant turto įkeitimą kaip pagrindinę paskolos grąžinimą užtikrinančią priemonę;
- Nustatyti galimų valstybės pajamų šaltinių panaudojimo atsiskaitymams už bankrutuojančius ir finansinių problemų turinčius ūkio subjektus bei jų nurašymo tvarką;
- Neteikti valstybės garantijų biudžetinių įstaigų gaunamoms paskoloms ir jų investicinius projektus finansuoti per valstybės biudžetą;

Finansų ministerijai

- Užtikrinti paskolų valstybės registruose apskaitą paskolos gavimo valiuta;
- Užtikrinti, kad valstybės skola būtų apskaitoma griežtai laikantis Valstybės skolos ir metinių valstybės biudžeto įstatymų reikalavimų;
- Įsteigti struktūrinį padalinį, kuris užtikrintų Valstybės skolos įstatymo 3 straipsnio 13 dalies nuostatų, kurios iki visiško skolos grąžinimo apriboja skolininkų teises atlikti atskiras ūkines finansines operacijas ir veiksmus, o taip pat paskolų grąžinimo ir panaudojimo kontrolę.

7 BENDROJI NUOMONĖ

Valstybės kontrolė atliko Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateiktos Valstybės skolos 1999 metų ataskaitos pagal priemonės tipą įvertinimą. Už valstybės skolos apskaitą ir atskaitomybę atsakinga Finansų ministerija, o už ataskaitos apie valstybės skolą pateikimą - Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Valstybės kontrolei įstatymu pavesta pareikšti savo nuomonę apie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateiktą valstybės skolos ataskaitą.

Valstybės kontrolė vertinimą atliko remdamasi Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės darbą reglamentuojančiais teisės aktais. Tikrinimo metu buvo surinkta pakankamai įrodymų nuomonei dėl valstybės skolos pareikšti.

Atsižvelgdama į tai, kad atliktais vertinimais ir tikrinimais buvo nustatyta reikšmingų pažeidimų ir silpna valstybės skolos valdymo vidaus kontrolės sistema, Valstybės kontrolė savo išvadoje dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės ataskaitos apie valstybės skolą 1997 metais negalėjo su pagrįstu įsitikinimu tvirtinti, kad visi duomenys apie valstybės skolą, pateikti Apyskaitoje, yra tikslūs ir teisingai atspindi 1997 12 31 valstybės skolos būklę.

Atsižvelgdama į tai, kad atliktais vertinimais ir tikrinimais buvo nustatyta reikšmingų pažeidimų ir silpna valstybės skolos valdymo vidaus kontrolės sistema, taip pat į tai, kad valstybės skola Apyskaitoje nurodyta 496 739,2 tūkst. Lt mažesnė, negu nustatyta Valstybės kontrolės, Valstybės kontrolė savo išvadoje dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės ataskaitos apie valstybės skolą 1998 metais pareiškė nuomonę, kad Apyskaita neatspindi 1998 12 31 valstybės skolos apimčių.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės parengtoje 1999 metų apyskaitoje nepakanka pateiktų duomenų įvertinti, ar skolinantis buvo laikomasi Valstybės skolos ir 1999 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymuose nustatytos paskirties. Apyskaitoje nepateikti duomenys apie valstybės skolinimosi ir paskolų gražinimo mastus valstybės vardu gautoms bei skolintoms lėšoms gražinti ir Lietuvos Respublikos įstatymais pripažintai valstybės vidaus skolai dengti. Valstybės kontrolė nustatė, kad Valstybės skola Apyskaitoje nurodyta 101 308 tūkst. Lt mažesnė.

Valstybės kontrolės nuomone, išskyrus aukščiau išdėstytus dalykus, Apyskaita visais reikšmingais atžvilgiais atspindi valstybės skolos padėtį 1999 12 31 ir jos kitimą 1999 metais.

Valstybės kontrolieriaus pavaduotojas Audrys Varnelė

Valstybės turto kontrolės skyriaus viršininkas Viktoras Švedas